

СЕКЦІЯ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ КЛІЄНТІВ

Тетяна Атрощенко

професор, доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та
освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА: ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ

У статті розкривається сутність поняття «соціально-громадянська компетентність дитини-дошкільника». Авторка акцентує увагу на необхідності формування соціально-громадянської компетентності у дошкільному віці, оскільки це найбільш сенситивний період для освіти та виховання особистості.

Ключові слова: дитина дошкільного віку, компетентнісний підхід, компетентність, соціально-громадянська компетентність, дошкільна освіта.

Пріоритетом для сучасного глобалізованого суспільства виступає суспільно-активна особистість, формування якої, як відомо, інтенсивно відбувається у період дошкільного дитинства. Відповідно, завдання дошкільної освіти, як першої самоцінної ланки, – сформувати у дитини дошкільного віку компетентності та цінності, які визначатимуть її ставлення до себе та світу, впливатимуть на її вчинки та поведінку в цілому, сприятимуть ефективній, толерантній міжособистісній взаємодії, що уможливить формування стійкої життєвої позиції майбутнього громадянина-патріота.

Дитинство – особливий період, особливістю якого є процес дорослішання дитини, входження її у соціальний світ дорослих. В міру засвоєння культурних, моральних правил та закономірностей суспільного життя відбувається розвиток соціальної компетентності дитини – здатності оцінювати власні вчинки, ефективно взаємодіяти з оточуючими. Саме тому сучасний заклад дошкільної освіти має стати місцем, де дитина отримує можливість широкого соціально-практичного самостійного контакту з найбільш значущими та близькими для її розвитку сферами життя. Накопичення дитиною під керівництвом дорослого цінного соціального досвіду – ось шлях, який сприяє, по-перше, розкриттю вікового потенціалу дошкільника та, по-друге, успішного вступу його у доросле життя.

Поняття «компетентність» визначається О. Кононко як інтегрована характеристика особистості дошкільника основними показниками якої є: здатність орієнтуватися у нових умовах життя, пристосовуватися

(освоюватися в незнайомому, набувати необхідних для повноцінного функціонування у ньому умінь і навичок, налаштовуватися на їх прийнятність до себе), впливати (реалізовувати свій потенціал, свої здібності, відстоювати власні інтереси, з користю для справи та самої себе змінювати дійсність) [1].

Основи соціально-громадянської компетентності закладаються в дошкільному віці і є передумовою для подальшого розвитку соціальної та громадянської компетентностей в Новій українській школі. У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) новою ключовою для дошкільної освіти компетентністю дитини визначено соціально-громадянську, яка трактується як здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення суспільного життя [3]. Ознаки її сформованості представлено в інваріантному складнику освітнього напрямку «Дитина в соціумі».

В умовах гострих викликів сьогодення громадянська компетентність постає як комплексна характеристика особистості, в основі якої – громадянські якості особистості, засновані на системі громадянських цінностей. Відповідно, у структурі громадянської компетентності ми виокремлюємо такі компоненти: знаннєвий – система знань про людину, сім'ю, суспільство, державу, про свої права та обов'язки, знання історії, культури, традицій, мови свого народу; мотиваційно-ціннісний – цілі, мотиви, потреби, ціннісні установки; поведінковий – виконання своїх громадянських обов'язків, дотримання моральних та правових норм суспільства; особистісний – рефлексія власної діяльності, критичність, відповідальність, терпимість. Відповідно до вікових особливостей, громадянська компетентність передбачає наявність у дітей дошкільного віку знань про рідний край, місто, село, природу, культурні цінності свого народу, мову, свої права та обов'язки та ін.

Сформованість соціально-громадянської компетентності, як вважає О. Косенчук, має виражатися в ціннісному ставленні дитини до себе, своїх прав та прав інших, наявності уявлень про правила і способи міжособистісної взаємодії між членами сім'ї, родини, іншими людьми та вмінні дотримуватись цих правил у соціально-громадянському просторі, а також у ціннісному ставленні та повазі до культурних надбань українського народу, представників різних національностей і культур. Соціально-громадянська компетентність дитини дошкільного віку формується в різних видах діяльності, зокрема в ігровій, комунікативній, здоров'язбережувальній, художньо-естетичній, пошуково-дослідницькій тощо [2].

Соціально-громадянська компетентність дитини-дошкільника передбачає виховання у найменших громадян чесності, толерантності, працьовитості, поваги до людей, бережливого ставлення до природи, до результатів праці, готовності захищати свою Батьківщину, поваги до

національних звичаїв, традицій, рідної мови тощо. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Кононко О. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». К.: Світич, 2009. 208 с.
2. Косенчук О. Дитина в соціумі. Впроваджуємо Базовий компонент. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/Pidvyschennya%20kvalifikatsiyi/15.04/Dv_2021-04-Kosenchuk.pdf
3. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. Наказ МОН України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

Оксана Боднар

доктор педагогічних наук, професор
Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В. Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Анастасія Хомащук

заступник директора з виховної роботи
Чернівецький ліцей №16 ім. Ю. Федьковича
м. Чернівці, Україна

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Автор піднімає питання щодо соціальних аспектів у виховній діяльності закладу освіти, а також важливості формування у здобувачів освіти саме соціальних компетенцій.

Ключові слова: соціалізація, виховання, соціальна компетенція, виховна система, здобувач освіти, заклад освіти.

У сучасних складних викликах, у яких функціонує наша держава особливого значення набуває глибинна гуманізація освіти, зокрема у сфері розвитку виховного освітнього середовища. Адже карантин, воєнний стан, поглиблення співпраці з усіма прогресивними державами зумовлюють посилену увагу закладів освіти до соціалізації учнів.

Проблемами соціальних аспектів виховання займалися такі вчені О. Бодальова, А. Мудрик, В. Нікітіна, Л. Нікітіна, Г. Філонова, А. Капська, Л. Коваль, А. Малько, Л. Міщик, І. Пінчук, Л. Штефан, В. Коваленко та ін.